

УДК 347.95;340.63

DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2022.2.16>

Роксолана Володимирівна Колодчина,

*Київська міська прокуратура,
відділ представництва інтересів держави в суді
з питань земельних відносин (прокурор);*

<https://orcid.org/0000-0003-4690-9351>,
e-mail: kolodchyna91@ukr.net

Юрій Михайлович Дьомін,

*доктор юридичних наук, професор,
адвокат;*

<https://orcid.org/0000-0002-8155-2637>,
e-mail: yriydomin777@gmail.com

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВ ОСОБИ,
ЯКІЙ НАДАЄТЬСЯ ПСИХІАТРИЧНА ДОПОМОГА**

Наукове дослідження присвячено проблемам правового регулювання прав особи, якій надається психіатрична допомога. Досліджено міжнародні правові акти, українське законодавство та праці науковців. Указано, що права громадян, які страждають психічним захворюванням, передбачають добровільність лікування, захист честі і гідності пацієнта, доступ до засобів масової інформації, таємницю листування, соціально-економічні гарантії, надання якісного лікування. Охарактеризовано законодавство, яке передбачає компенсацію шкоди, завданої внаслідок незаконної госпіталізації. Запропоновано зміни до законодавства в цій сфері.

Ключові слова: права пацієнта, психіатрична допомога, правове регулювання, психічне захворювання.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Забезпечення прав і свобод особи є одним з основних завдань демократичної та правової держави. Гарантії прав людини не можуть залежати від стану її здоров'я. На особливу увагу заслуговує забезпечення прав пацієнтів закладів охорони здоров'я, зокрема пацієнтів психіатричних лікарень. У сфері надання психіатричної допомоги допускаються законні обмеження свободи пересування особи внаслідок примусової госпіталізації до медичного закладу. Однак на практиці іноді зустрічаються зловживання з боку медичних працівників, а також медичні помилки як під час постановки діагнозу, так і під час вирішення питання про госпіталізацію пацієнта. В основі зловживань або помилок медичних працівників лежать різні причини:

кваліфікованість медичного працівника, організація надання медичної допомоги, правильність медичної діагностики, ступінь патології хвороби, невідповідність дій медичного працівника існуючим у сучасній медицині правилам, нормам, стандартам тощо [1, с. 175]. Наведені аргументи обґрунтовують актуальність обраної теми дослідження.

Стан дослідження проблеми

Проблеми правового регулювання надання медичної в цілому та психіатричної допомоги зокрема досліджені у працях вітчизняних науковців. Так, питання, що виникають під час призначення та проведення судово-медичної експертизи якості надання медичної допомоги при розслідуванні ятрогенних злочинів, розглянуто у праці Л. П. Гринько у співавторстві з іншими вченими [1]. Науковому осмисленню проблем забезпечення права на медичну допомогу затриманих осіб, які перебувають під вартою, у кримінальному процесуальному законодавстві України, а також аналізу стану додержання законності при реалізації зазначеного права особами, засудженими до позбавлення волі, приділялася увага у працях О. М. Музичука, О. Ю. Салманової, В. І. Теремецького, Ж. В. Удовенко та інших науковців [2; 3]. Міжнародні стандарти і європейський досвід охорони психічного здоров'я розглянуто у працях Є. О. Березовської, Н. П. Кризиної, А. В. Левенець, О. В. Лотиш, В. В. Налуцишина [4; 5; 6]. Порядок прийняття рішення про примусове надання психіатричної допомоги став предметом вивчення А. І. Олійника, І. В. Сказко, О. О. Стулова [7; 8; 9]. Аналіз нормативно-правової бази, що регламентує роботу психіатричної служби в Україні, міститься у праці З. В. Лашкула та І. Г. Бібика [10]. Проблеми адміністративної відповідальності працівників психіатричного закладу за порушення прав пацієнта лікарні висвітлені у праці С. П. Гвоздика [11].

Зауважимо, що в названих працях проаналізовані лише окремі аспекти захисту прав осіб, які отримують психіатричну допомогу. Водночас комплексного дослідження, присвяченого правам осіб, які страждають психічною хворобою, в українській юридичній науці наразі немає.

Мета і завдання дослідження

Мета статті полягає у вивченні прав особи, якій надається психіатрична допомога. Завдання дослідження полягають у визначенні прав особи, яка страждає на психічне захворювання, закріплених у міжнародних правових актах та українському законодавстві, а також у узагальненні та класифікації цих прав.

Наукова новизна дослідження полягає у формулюванні пропозицій щодо внесення змін до чинного законодавства України.

Запропоновані зміни стосуються закріплення соціально-економічних прав особи, яка отримує психіатричну допомогу, а також встановлення адміністративної відповідальності за порушення її прав. Наведено авторську класифікацію прав особи, яка страждає на психічне захворювання.

Виклад основного матеріалу

Права осіб, яким надається психіатрична допомога, передбачені як міжнародно-правовими актами, так і законодавством України. Окремі науковці у своїх працях намагалися висловити рекомендації щодо забезпечення прав пацієнтів у закладах психіатричної допомоги.

Генеральною асамблеєю ООН 18 лютого 1992 р. затверджено Резолюцію про захист осіб із психіатричними захворюваннями. Цей документ встановлює права вказаних осіб на найкращу можливу психіатричну допомогу, захист від економічної та сексуальної експлуатації, принизливого ставлення. Окрема норма передбачає, що сімейний або виробничий конфлікт, незгода із соціальними та релігійними нормами більшості суспільства не можуть бути підставою для діагностики психічного захворювання¹. Положення цього міжнародного документа є обов'язковими для держав – членів ООН, які його ратифікували, зокрема для України.

Варто звернути увагу на норми Гавайської декларації, затвердженої Всесвітньою психіатричною асоціацією 10 липня 1983 р. Так, згідно з п. 5 цього міжнародно-правового акта жодне лікування не може застосовуватися всупереч волі пацієнта. Психіатр не може використовувати свої професійні можливості для ображення гідності і порушення прав певного індивіда². Декларація вимагає, щоб кожний психіатр дотримувався закріплених у ній принципів, був ознайомлений із нормами цього документа.

В. В. Надуцишин стверджує, що надання психіатричної допомоги в Європі ґрунтується на певних принципах. Зокрема, примусове лікування може передбачатися лише в конкретних випадках. Законодавство має не лише захищати права людей із психічними розладами, а й сприяти зміцненню психічного здоров'я [6, с. 473]. Є. О. Березовська наголошує, що європейська практика надання психіатричної допомоги передбачає, що остаточне рішення про поміщення

¹ Резолюція 46/119 про захист осіб з психічними захворюваннями та покращення психіатричної допомоги : від 18.02.1992 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_905 (дата звернення: 15.06.2022).

² Гавайська декларація II : від 10.07.1983 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_872 (дата звернення: 15.06.2022).

пацієнта до психіатричної установи на примусовій основі може бути прийняте лише судом [4, с. 36]. Названі принципи повинні бути враховані в українському законодавстві в процесі євроінтеграції.

Крім міжнародно-правових актів, права осіб, які є пацієнтами спеціалізованого закладу охорони здоров'я, закріплені в законодавстві України. Згідно з ч. 2 ст. 28 Конституції України жодна людина без її згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим досліддам¹. Вказана норма є основою для добровільного надання психіатричної допомоги. Відповідно до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» пацієнт має право на вибір лікаря, отримання достовірної та повної інформації про стан свого здоров'я, а також на збереження таємниці стану свого здоров'я. Стосунки між пацієнтом і лікарем відбуваються на договірних засадах. Перевагами такої практики є можливість кожного самостійно визначитися із вибором лікаря. Більш детально про це йдеться в публікації В. І. Теремецького у співавторстві з іншими науковцями [12]. Крім того, у ст. 24-1 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» передбачено ухвалення окремого закону про правові, економічні й організаційні основи захисту прав і законних інтересів пацієнтів². Ці права поширюються і на осіб, які отримують психіатричну допомогу. Досліджуючи міжнародні стандарти права на безпечну медицину, А. В. Левенець та О. В. Лотиш дійшли висновку, що закріплення лише прав пацієнта в законодавстві не може гарантувати позитивний результат медичного втручання або лікування [5, с. 20]. Дійсно, якість медичної допомоги багато в чому залежить від професійних здібностей лікаря, а не від норм законодавства. Положення законодавчих актів можуть лише гарантувати матеріальну компенсацію шкоди здоров'ю, завданої внаслідок лікарської помилки, а також є «... гарантією захисту прав пацієнта та лікаря у разі вчинення правопорушення будь-ким із них» [12, с. 156].

Правовою основою для надання психіатричної допомоги в Україні є Закон України «Про психіатричну допомогу». Цей законодавчий акт встановлює види психіатричної допомоги, порядок її надання, права осіб, які проходять лікування у психіатричній лікарні, умови здійснення контролю і нагляду за дотриманням прав пацієнтів.

¹ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 15.06.2022).

² Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення: 15.06.2022).

Права осіб, яким надається психіатрична допомога, встановлені у ст. 25 названого вище Закону України¹. Перша група прав передбачає захист честі і гідності особи, якій діагностовано психіатричну хворобу, забезпечення свободи спілкування. Тут необхідно назвати право на поважне і гуманне ставлення до них, що виключає приниження честі і гідності людини, отримання інформації про свої права, пов'язані з наданням психіатричної допомоги. Крім того, громадянин, який отримує психіатричне лікування, має право доступу до засобів масової інформації, право на таємницю листування, а також право повідомити будь-якій іншій особі про надання психіатричної допомоги. Закріплення таких прав у спеціалізованому законі цілком відповідає вимогам ст. 297 Цивільного кодексу України, яка передбачає, що честь і гідність фізичної особи є недоторканими². О. О. Стулов наголошує на необхідності забезпечення належних умов пацієнту під час надання психіатричної допомоги. Сам факт такого лікування не повинен принижувати честь і гідність особи [9, с. 98]. Отже, людина, якій надається психіатрична допомога, не повинна зазнавати принижень у зв'язку з перебуванням у спеціалізованій психіатричній лікарні або проходженням амбулаторного лікування.

Інша група прав, передбачених у ст. 25 Закону України «Про психіатричну допомогу», спрямована на забезпечення законності й інтересів особи під час вирішення питання про госпіталізацію до спеціалізованого закладу охорони здоров'я. Зокрема, це право на відмову від надання психіатричної допомоги, право на одержання психіатричної допомоги в найменш обмежених умовах, а якщо можливо, то за місцем проживання особи. Варто назвати також право громадянина перебувати в закладі з надання психіатричної допомоги протягом строку, необхідного для обстеження та лікування³. Отже, рішення про примусову госпіталізацію особи, яка страждає на психічне захворювання, повинно бути обґрунтованим. Права особи повинні зазнавати як найменших обмежень.

Заслуговує на увагу питання, пов'язане з порядком влаштування особи до психіатричної лікарні. Відповідно до ст. 341 ЦПК України

¹ Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 № 1489-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14> (дата звернення: 15.06.2022).

² Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 15.06.2022).

³ Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 № 1489-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14> (дата звернення: 15.06.2022).

справа про надання психіатричної допомоги особі у примусовому порядку розглядається судом за участю лікаря-психіатра, прокурора та людини, яка підлягає лікуванню¹. Згідно зі ст. 14 Закону України «Про психіатричну допомогу» умовами примусової госпіталізації є нездатність особи задовольняти свої основні життєві потреби та наявність реальних намірів завдати шкоди оточуючим. Крім того, у ст. 25 названого Закону передбачено право громадянина висловити свою думку щодо висновку лікаря-психіатра в судовому засіданні. Громадянин також має право на безоплатну правову допомогу та спілкування з адвокатом щодо питань, пов'язаних із наданням психіатричної допомоги². Відповідно до п. 11 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» право на безоплатну правову допомогу мають особи, стосовно яких суд розглядає питання про надання примусового психіатричного лікування³. Отже, існує порядок примусової госпіталізації особи до закладу психіатричної допомоги, якого лікарям слід дотримуватися. Рішення суду не може ґрунтуватися лише на діагнозі, який має особа, котра страждає на психіатричне захворювання. Необхідно довести суспільну небезпечність цієї особи, наявність наміру завдати шкоду собі або оточуючим. Участь юриста в судовому засіданні може допомогти пацієнту сформулювати власні заперечення проти примусового лікування.

І. В. Сказко наголошує, що в судовому засіданні необхідно довести наявність достатніх підстав обґрунтовано підозрювати особу в намірі вчинити дії, які будуть небезпечними для неї та оточуючих [8, с. 215]. А. І. Олійник стверджує, що у справах про примусове надання психіатричної допомоги предмет доказування становлять не лише відомості про наявність в особі психічного захворювання, але й дані, які дають можливість підозрювати особу в завданні шкоди собі та оточуючим [7, с. 62]. Отже, під час судового розгляду клопотання лікаря-психіатра необхідно довести обставини, які дають підстави для примусової госпіталізації, адже такий захід є обмеженням свободи пересування особи.

Наступна група прав пацієнтів психіатричних лікарень спрямована на забезпечення якісного лікування. Згідно зі ст. 25 Закону

¹ Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 15.06.2022).

² Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 № 1489-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14> (дата звернення: 15.06.2022).

³ Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17> (дата звернення: 15.06.2022).

України «Про психіатричну допомогу» особа має право на безпечність психіатричної допомоги, безоплатне лікування в закладах охорони здоров'я комунальної або державної форми власності, отримання ліків на пільгових умовах, альтернативний психіатричний огляд¹. Наведені права цілком відповідають вимогам до надання медичної допомоги, встановленим у статтях 44, 45 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»². Дослідники-медики стверджують, що надання психіатричної допомоги повинно ґрунтуватися на принципах захисту прав людини, доступності, всебічності, дієвості й економічної ефективності [10, с. 4]. Важливо, щоб надання психіатричної допомоги не призвело до завдання шкоди здоров'ю, адже певні препарати можуть мати побічні властивості.

Зауважимо, що сьогодні в Україні відбуваються процеси, які в найближчому майбутньому повинні призвести до якісних змін у правовому регулюванні фармацевтичних відносин. Йдеться про «... спроби врегулювання відносин у сфері судової фармації, обігу генеричних лікарських засобів та механізму реімбурсації» [13, с. 30]. Водночас недостатньо охоплено правовим регулюванням питання «... статусу біологічно-активних добавок, генеричних лікарських засобів та механізмів протидії корупції у сфері лікарських засобів» [13, с. 30]. Отже, лікування має бути безпечним. Крім того, важливо переглянути норми щодо безоплатності надання психіатричної допомоги, адже особа, в якій діагностовано психіатричну хворобу, може втратити роботу на певний час.

Законодавством передбачені окремі соціально-економічні права осіб, які страждають на психічні захворювання. Зокрема, у ст. 25 Закону України «Про психіатричну допомогу» закріплені права на отримання державної соціальної допомоги та одержання винагороди за фактично виконану роботу нарівні з іншими громадянами. Декларується збереження права на жиле приміщення за місцем постійного проживання протягом часу надання стаціонарної психіатричної допомоги³. Наведені права цілком відповідають нормам Кодексу законів про працю України та Цивільного кодексу України. Згідно зі ст. 2-1 Кодексу законів про працю України забороняється

¹ Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 № 1489-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14> (дата звернення: 15.06.2022).

² Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення: 15.06.2022).

³ Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 № 1489-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14> (дата звернення: 15.06.2022).

будь-яка дискримінація у сфері праці залежно від стану здоров'я¹. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 3 Цивільного кодексу України однією з основних засад цивільного права є неприпустимість позбавлення права власності². Крім того, ст. 5 Закону України «Про психіатричну допомогу» передбачає встановлення обов'язкових квот робочих місць на підприємствах, в установах та організаціях для працевлаштування інвалідів, які страждають на психічні розлади³. Отже, існують законодавчі соціально-економічні гарантії для осіб, які страждають на психічні захворювання, незалежно від встановлення інвалідності.

Зауважимо, що встановлення інвалідності внаслідок психічного захворювання створює підстави для надання додаткових соціальних гарантій. Убачається, що серед соціально-економічних прав людини, яка страждає на психічне захворювання, варто передбачити право на збереження місця роботи на час лікування. Таке право буде важливою соціальною гарантією для громадянина, в якого діагностували психічне захворювання.

Порушення прав пацієнта, який страждає на розлад психіки, може бути підставою для адміністративної або кримінальної відповідальності. Відповідно до ст. 25 Закону України «Про психіатричну допомогу» особа має право на відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного поміщення до закладу з надання психіатричної допомоги або в результаті незабезпечення безпечних умов надання психіатричної допомоги⁴. Порушення прав пацієнта може доводитися під час цивільного судочинства, розслідування кримінального провадження або розгляду справи про адміністративний проступок.

Варто зазначити, що у ст. 151 Кримінального кодексу України встановлено кримінальну відповідальність за поміщення до закладу з надання психіатричної допомоги завідомо здорової особи⁵. Цілком можливо, що родичі такої особи у змові з лікарем-психіатром вчинять спробу її госпіталізувати з метою заволодіння майном. У цьому

¹ Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 15.06.2022).

² Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 15.06.2022).

³ Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 № 1489-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14> (дата звернення: 15.06.2022).

⁴ Там само.

⁵ Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 15.06.2022).

разі можливе існування не лише корисливого мотиву такого вчинку, але й мотиву особистої неприязні.

Досліджуючи проблему адміністративної відповідальності працівників закладів психіатричної допомоги, С. П. Гвоздик наголошує, що Кодекс України про адміністративні правопорушення передбачає відповідальність працівників таких закладів за порушення санітарних норм, правових обмежень, встановлених для медичних працівників, правил щодо карантину людей. Науковець пропонує додати до норм цього Кодексу окрему статтю, яка б установлювала відповідальність за порушення прав пацієнтів психіатричних лікарень [11, с. 129]. Висловлену пропозицію варто підтримати, оскільки в законодавстві повинні бути норми, спрямовані на захист прав пацієнтів. Особливу увагу варто приділити дотриманню законності під час надання психіатричної допомоги.

Висновки

Права осіб, яким надається психіатрична допомога, закріплені в міжнародно-правових актах і законодавстві України. Згідно з положеннями Конституції України, законів України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та «Про психіатричну допомогу» права пацієнтів можна розділити на такі групи:

- 1) права, які встановлюють добровільність лікування, захист честі і гідності громадянина, в якого діагностовано психічну хворобу;
- 2) права, спрямовані на забезпечення законності й інтересів особи під час вирішення питання про госпіталізацію до закладу з надання психіатричної допомоги;
- 3) права особи на якісне психіатричне лікування;
- 4) соціально-економічні права;
- 5) право на компенсацію шкоди, завданої внаслідок незаконного поміщення до закладу психіатричної допомоги або під час лікування.

Вважаємо, що серед прав пацієнтів, наведених у ст. 25 Закону України «Про психіатричну допомогу», варто закріпити право на збереження місця роботи на час лікування. Також необхідно встановити адміністративну відповідальність за порушення прав пацієнтів закладів психіатричної допомоги.

Перспективи подальших досліджень можуть стосуватися проблем імплементації норм міжнародних правових актів в українське законодавство. Варто дослідити способи доведення фактів завдання шкоди пацієнтам психіатричних лікарень під час такого лікування.

Список бібліографічних посилань: 1. Гринько А. П., Гринько П. О., Теремецький В. І., Батрин О. В. Проблемні питання призначення та проведення судово-медичної експертизи при ятрогенних злочинах. Лікарська справа. 2018. № 3–4 (1147). С. 175–179. 2. Теремецький В. И.,

Чмелюк В. В., Мацюк В. Я., Галаган В. И., Удовенко Ж. В. Проблема обеспечения права на медицинскую помощь задержанного (содержащегося под стражей) лица в уголовном процессуальном законодательстве: опыт Украины и зарубежных стран. *Georgian Medical News*. 2019. No. 11 (296). Pp. 154–159. **3.** Теремецький В. І., Музичук О. М., Салманова О. Ю., Кириченко О. Ю., Ігонін Р. В. Проблемні питання медичного забезпечення осіб, засуджених до позбавлення волі. *Wiadomości Lekarskie*. 2018. Vol. LXXI, No. 9. Pp. 1777–1780. **4.** Березовська Є. О., Крижина Н. П. Проблеми та перспективи державної політики в міжнародних нормативно-правових актах з питань охорони психічного здоров'я. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2011. № 10. С. 31–37. **5.** Левенець А. В., Лотиш О. В. Міжнародні стандарти права на безпечну медичну допомогу. *Вісник Одеського національного університету. Правознавство*. 2019. № 2 (35). С. 15–21. **6.** Налуцишин В. В. Правове регулювання надання психіатричної допомоги: досвід держав Європи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 470–474. URL: http://lsej.org.ua/2_2020/124.pdf (дата звернення: 15.06.2022). **7.** Олійник А. І. Докази та предмет доказування у справах про надання фізичним особам психіатричної допомоги в примусовому порядку. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 4. С. 58–63. **8.** Сказко І. В. Судовий розгляд справ про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 3. С. 213–221. **9.** Стулов О. О. Проблеми забезпечення законності при наданні психіатричної допомоги засудженим до позбавлення волі. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2013. № 3 (41). С. 97–100. **10.** Лашкул З. В., Бібик І. Г. Аналіз нормативно-правової бази, що регламентує роботу психіатричної служби України. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2017. № 2 (72). С. 4–7. **11.** Гвоздик С. П. Адміністративна відповідальність працівників психіатричного закладу за порушення прав пацієнта. *Соціальне право*. 2020. № 1. С. 125–130. **12.** Теремецький В. И., Музьчук А. Н., Салманова Е. Ю., Казначеева Д. В., Кныш С. В. Укрепление договорных начал в правоотношениях между пациентом и лечебным заведением при реформировании системы здравоохранения в Украине. *Georgian Medical News*. 2018. No. 11 (284). Pp. 155–159. **13.** Теремецький В. І., Ховпун О. С. Стан правового регулювання фармацевтичних відносин в Україні: вітчизняні реалії та зарубіжний досвід. *Журнал східноєвропейського права*. 2020. № 76. С. 25–33.

Надійшла до редколегії 20.06.2022

Kolodchyna R. V., Domin Yu. M. Administrative and legal regulation of the rights of a person receiving psychiatric care

The scientific research is devoted to the problems of legal regulation of the rights of a person receiving psychiatric care. International legal acts, Ukrainian legislation and the works of

scientists were studied. The scientific novelty of the research lies in the formulation of proposals for amendments to the current legislation. The proposed changes relate to the consolidation of the socio-economic rights of a person who receives psychiatric care, as well as the establishment of administrative responsibility for the violation of their rights. The author's classification of the rights of a person suffering from a mental illness is given.

International (Resolution of the UN General Assembly on the Protection of Persons with Mental Illnesses, Hawaii Declaration) and national (Constitution of Ukraine, Laws of Ukraine "Basics of Ukrainian Health Care Legislation", "On Psychiatric Care") legislation is characterized, which enshrines the rights of a person who receives psychiatric care.

It is indicated that the rights of citizens suffering from a mental illness include voluntary treatment, protection of the honor and dignity of the patient, access to mass media, confidentiality of correspondence, safety and free psychiatric care, provision of quality treatment. The legislation establishes special conditions and procedures for solving the issue of forced hospitalization of a person in a psychiatric hospital. Only a court can make a relevant decision at the request of a psychiatrist. Criminal liability is established for the illegal placement of a known healthy person in an institution for the provision of psychiatric care. A citizen who has been harmed as a result of illegal hospitalization or during treatment has the right to compensation.

It is proposed to enshrine in the Law of Ukraine "On Psychiatric Care" the right of a person undergoing treatment for a mental illness to maintain a place of work during treatment. The need to establish the administrative responsibility of the doctors of the psychiatric care facility for violating the rights of patients is emphasized.

Key words: individual rights, patient rights, psychiatric care, the right to psychiatric care, mental illness.

